

Articulus nonus.

Credo sanctam Ecclesiam Catholicam, sanctorum Communione.

I.
*Cur hic
articulus
diligenter
explican-
dus.*

QUANTA diligentia curare Pastores debeant, ut hujus noni articuli veritatem fidelibus explicent, si duo potissimum considerantur, facile cognosci poterit. Primum enim, teste sancto Augustino,¹ prophetæ planius, et apertius de Ecclesia, quam de Christo, locuti sunt, cum in eo multo plures errare, ac decipi posse, quam in incarnationis sacramento, præviderent. Neque enim defuturi erant impii, qui ad simiæ imitationem, quæ se hominem esse fingit, solos se catholicos esse profiterentur, et catholicam Ecclesiam apud se tantum, non minus nefarie, quam superbe affirmarent. Deinde, si quis hanc veritatem firmo animo conceptam habuerit, facile horrendum hæresis periculum effugiet. Non enim, ut quisque primum in fide peccarit, hæreticus dicendus est, sed qui, Ecclesiæ auctoritate neglecta, impias opiniones pertinaci animo tuetur. Cum igitur fieri non possit, ut aliquis se hæresis peste commaculet, si iis fidem adhibeat, quæ in hoc articulo credenda proponuntur, curent omni studio Pastores, ut fideles, cognito hoc mysterio, contra adversarii artes muniti, in fidei veritate perseverent. Pendet autem hic articulus a superiori: quia cum jam demonstratum sit, spiritum sanctum omnis sanctitatis fontem, et largitorem esse, nunc ab eodem Ecclesiam sanctitate donatam confitemur.

2.
*Nomine
ecclesie
genera-
tim desi-
gnatur
quæcum-
que con-
gregatio;
proprie
autem de-
signatur
cætus fi-
delium,*

ECCLESIAM. Ac quoniam ecclesiæ vocem Latini a Græcis mutuati, post divulgatum evangelium ad res sacras transtulerunt; quam vim habeat hoc vocabulum, aperiendum est. Significat autem ecclesia evocationem; verum scriptores postea usurparunt pro concilio et concione. Neque vero refert, utrum populus ille veri Dei, an falsæ religionis cultor extiterit; in Actis enim de Ephesino populo scriptum est, cum scriba turbas sedasset, dixisse: Si quid autem alterius rei quæritis, in legitima ecclesia poterit absolvi.² Legitimam

¹ S. August. in Psal. XXX. en. 2. serm. 2, n. 8. — ² Act. XIX. 39.

vocat ecclesiam populum Ephesinum, Dianæ cultui additum. Neque solum gentes, quæ Deum non noverunt, sed etiam malorum, et impiorum hominum concilia interdum ecclesia nominantur: Odivi, inquit Propheta, ecclesiam malignantium: et cum impiis non sedebo.¹ Comuni vero deinde sacrarum scripturarum consuetudine hæc vox ad rempublicam Christianam, fideliumque tantum congregationes significandas usurpata est, qui scilicet ad lucem veritatis, et Dei notitiam per fidem vocati sunt, ut, rejectis ignorantia, et errorum tenebris, Deum verum, et vivum pie, et sancte colant, illique ex toto corde inserviant; atque ut unico verbo hæc res tota absolvatur, Ecclesia, ut ait sanctus Augustinus, est populus fidelis per universum orbem dispersus.²

Nec vero levia mysteria in hoc vocabulo continentur; et enim in evocatione, quam ecclesia significat, statim divinæ gratiæ benignitas, et splendor elucet, intelligimusque Ecclesiam ab aliis rebus publicis maxime differre; illæ enim humana ratione, et prudentia nituntur: hæc autem Dei sapientia, et consilio constituta est; vocavit enim nos intimo quidem spiritus sancti afflatu, qui corda hominum aperit, extrinsecus autem Pastorum et prædicatorum opera, ac ministerio. Præterea, ex hac vocatione quis nobis finis propositus esse debeat, nimirum æternarum rerum cognitio, et possessio, is optime perspiciet, qui animadverterit, cur olim fidelis populus sub lege positus, synagoga, id est, congregatio diceretur; nam, ut docet sanctus Augustinus, hoc ei nomen impositum est, quia pecudum more, quibus magis congregari convenit, terrena, et caduca tantum bona spectaret.³ Quare merito Christianus populus non synagoga, sed ecclesia dicitur: quia terrenis, et mortalibus rebus contemptis, cælestes, et æternas tantummodo consecratur.

4.
*Dicitur
etiam do-
mus Dei,
grex
ovium
Christi,*

Multa præterea nomina, quæ plena sunt mysteriis, ad Christianam rempublicam significandam traducta sunt; nam et domus, et ædificium Dei ab Apostolo vocatur: Si tardavero, inquit ad Timotheum, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est ecclesia Dei vivi, columna et

¹ Psal. XXV. 5. — ² S. Aug. in Psalms. XXIV. serm. 2. n. 10. — ³ In Ps. LXXXVII. n. 3. et Ps. LXXXI. n. 1.

*sponsa,
corpus
Christi.*

firmamentum veritatis.¹ Domus autem Ecclesia idcirco appellatur, quia est veluti una familia, quam unus paterfamilias moderatur, et in qua est bonorum omnium spirituum communio. Dicitur etiam grex ovium Christi, quarum ille ostium est, et pastor. Vocatur sponsa Christi: Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo, inquit Apostolus ad Corinthios.² Idem ad Ephesios: Viri diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit ecclesiam. Ac de matrimonio: Sacramentum hoc, inquit, magnum est, ego autem dico in Christo, et in ecclesia.³ Dicitur denique Ecclesia corpus Christi, ut ad Ephesios et Colossenses licet videre.⁴ Et hæc singula plurimum valent ad fideles excitandos, ut se dignos immensa Dei clementia, et bonitate præbeant, qui eos, ut populus Dei esset, elegit.

5.
*Ecclesia
militans
et triumphans.*

HIS vero explicatis, necesse erit singulas Ecclesiæ partes enumerare, earumque differentias docere, quo magis Deo dilectæ Ecclesiæ naturam, proprietates, dona, et gratias populus percipiat, et ob eam causam sanctissimum Dei numen laudare numquam intermittat.

Ecclesiæ autem duæ potissimum sunt partes, quarum altera Triumphans, altera Militans vocatur. Triumphans est cœtus ille clarissimus, et felicissimus beatorum spirituum, et eorum, qui de mundo, carne, iniquissimo dæmone triumpharunt, et ab hujus vitæ molestiis liberi ac tuti, æterna beatitudine fruuntur. Militans vero Ecclesia est cœtus omnium fidelium, qui adhuc in terris vivunt; quæ ideo Militans vocatur, quod illi cum immanissimis hostibus, mundo, carne, Satana, perpetuum sit bellum. Neque idcirco tamen duas esse ecclesias censendum est: sed ejusdem Ecclesiæ, ut antea diximus, partes duæ sunt, quarum una antecessit, et cælesti patria jam potitur: altera in dies sequitur, donec aliquando cum Salvatore nostro conjuncta, in sempiterna felicitate conquiescat.

6 JAM in Ecclesia Militanti duo sunt hominum genera, bonorum, et improborum: et improbi quidem eorumdem

¹ 1. Tim. III. 13. — ² 2. Cor. XI. 2. — ³ Eph. V. 25. 32. — ⁴ Eph. I. 23. Col. I. 24.

sacramentorum participes eandem quoque, quam boni, fidem profitentur, vita, ac moribus dissimiles: boni vero in Ecclesia dicuntur ii, qui non solum fidei professione, et communionem sacramentorum, sed etiam spiritu gratiæ, et caritatis vinculo inter se conjuncti, et colligati sunt: de quibus dicitur: Cognovit Dominus qui sunt ejus;¹ possunt vero etiam homines aliquibus conjecturis opinari, quinam sint, qui ad hunc piorum hominum numerum pertineant: certo autem scire minime possunt. Quare existimandum non est, Christum salvatorem de hac Ecclesiæ parte locutum esse, cum ad Ecclesiam nos remisit, eique ut pareamus præcepit;² nam cum illa sit incognita, cui certum esse poterit, ad cujus judicium confugiendum, et cujus auctoritati obtemperandum sit? Bonos igitur, et improbos Ecclesia complectitur, quemadmodum et divinæ litteræ, et sanctorum virorum scripta testantur; in quam sententiam scriptum est illud Apostoli: Unum corpus, et unus spiritus.³ Hæc autem Ecclesia nota est, ubique supra montem sitæ comparata, quæ undique conspicitur; nam cum illi ab omnibus parendum sit, cognoscatur necesse est. Neque bonos tantum, sed malos etiam complectitur, ut multis parabolis evangelium docet, veluti cum regnum cælorum, id est, Militantem Ecclesiam, simile esse sagenæ in mare missæ commemorat;⁴ vel agro, in quo zizania superseminata sunt;⁵ vel aræ, in qua frumentum cum paleis continetur;⁶ vel decem virginibus partim fatuis, partim prudentibus;⁷ sed multo ante etiam in arca Noë, qua non solum munda, sed etiam immunda animantia concludebantur, hujus Ecclesiæ figuram, et similitudinem licet intueri. Quamvis autem bonos, et malos ad Ecclesiam pertinere catholica fides vere, et constanter affirmet, ex eisdem tamen fidei regulis fidelibus explicandum est, utriusque partis diversam admodum rationem esse; ut enim paleæ cum frumento in arca confusæ sunt, vel interdum membra varie intermortua corpori conjuncta, ita etiam mali in Ecclesia continentur.

Ex quo fit, ut tria tantummodo hominum genera ab ea excludantur: primo infideles, deinde hæretici et schismatici,

*In Ecclesia
militanti sunt
et boni et
mali.*

8.

*Ab Ecclesia
excluduntur*

¹ 2. Tim. II. 19. — ² Matth. XVIII. 17. — ³ Ephes. IV. 4. — ⁴ Matth. XIII. 47. ⁵ Matth. XIII. 24. — ⁶ Luc. III. 17. — ⁷ Matth. XXV. I. 2. — ⁸ Gen. VII.

*infideles,
heretici,
excommu-
nicati.*

postremo excommunicati. Ethnici quidem, quod in Ecclesia numquam fuerunt, neque eam umquam cognoverunt, nec ullius sacramenti participes in populi Christiani societate facti sunt. Hæretici vero, atque schismatici, quia ab Ecclesia desciverunt; neque enim illi magis ad Ecclesiam spectant, quam transfugæ ad exercitum pertineant, a quo defecerunt: non negandum tamen, quin in Ecclesiæ potestate sint, ut qui ab ea in iudicium vocentur, puniantur, et anathemate damnentur. Postremo etiam excommunicati, quod Ecclesiæ iudicio ab ea exclusi, ad illius communionem non pertineant, donec respiscant. De ceteris autem quamvis improbis, et sceleratis hominibus, adhuc eos in Ecclesia perseverare dubitandum non est, idque fidelibus tradendum assidue; ut, si forte Ecclesiæ antistitum vita flagitiosa sit, eos tamen in Ecclesia esse, nec propterea quidquam de eorum potestate detrahi, certo sibi persuadeant.

9.

*Partes
Ecclesiæ
universa-
lis etiam
nomine
ecclesiæ
signifi-
cantur.*

Verum universæ etiam Ecclesiæ partes, ecclesiæ nomine significari solent, ut cum Apostolus ecclesiam, quæ est Corinthi, Galatiæ, Laodicensium, Thessalonicensium nominat;¹ privatas etiam fidelium familias ecclesias vocat; nam Priscæ, et Aquilæ domesticam ecclesiam saluti jubet;² item alio in loco, Salutant vos, inquit, in Domino multum Aquila, et Priscilla cum domestica sua ecclesia.³ Ad Philemonem etiam scribens eandem vocem usurpavit.⁴ Interdum quoque ecclesiæ nomine ejus præsidēs, ac Pastores significantur: Si te non audierit, inquit Christus, dic Ecclesiæ;⁵ quo in loco præpositi Ecclesiæ designantur: sed locus etiam, in quem populus sive ad concionem, sive alicujus rei sacræ causa convenit, ecclesia appellatur. Præcipue vero in hoc articulo Ecclesia bonorum simul et malorum multitudinem, nec præsidēs solum, sed eos etiam, qui parere debent, significat.

10.

*Ecclesia
proprietates.*

SANCTAM, CATHOLICAM. Aperiendæ autem sunt fidelibus hujus Ecclesiæ proprietates: ex quibus licebit agnoscere, quanto beneficio a Deo affecti sint, quibus contigerit in ea nasci, atque educari.

¹ 1. Cor. I. 2.; Gal. I. 2.; Col. IV. 16.; 1. Thess. I. 1. — ² Rom. XVI. 4. — ³ 1. Cor. XVI. 19. — ⁴ Phil. I. 2. — ⁵ Matth. XVIII. 17.

PRIMA igitur proprietas in Symbolo Patrum describitur, ut una sit: Una, inquit, est columba mea, una est speciosa mea.¹ Vocatur autem una tanta hominum multitudo, quæ tam longe, lateque diffusa est, ob eas causas, quæ ab Apostolo ad Ephesios scriptæ sunt: unum enim Dominum, unam fidem, unum baptisma tantum esse prædicat.²

*Ecclesiæ
una*

11.

Unus est etiam ejus rector, ac gubernator, invisibilis quidem Christus, quem æternus pater dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ejus.³ Visibilis autem is, qui Romanam cathedram, Petri apostolorum Principis legitimus successor, tenet: de quo fuit illa omnium Patrum ratio, et sententia consentiens, hoc visibile caput ad unitatem Ecclesiæ constituendam, et conservandam necessarium fuisse; quod præclare et vidit, et scripsit sanctus Hieronymus, et contra Jovinianum iis verbis: Unus eligitur, ut, capite constituto, schismatis tollatur occasio;⁴ et ad Damasum: Facessat invidia: Romani culminis recedat ambitio, cum successore Piscatoris et discipulo crucis loquor. Ego nullum primum, nisi Christum sequens, Beatitudini tuæ, id est cathedræ Petri communicatione consocior. Super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio;⁵ quod et longe antea ab Irenæo probatur,⁶ et Cypriano, qui de unitate Ecclesiæ loquens ait: Loquitur Dominus ad Petrum: Ego, Petre, dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Super unum ædificat Ecclesiam: et quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam, parem potestatem tribuat, et dicat: Sicut misit me Pater, et ego mitto vos: accipite spiritum sanctum; tamen, ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem, ab uno incipientem, auctoritate sua disposuit, etc.⁷ Optatus deinde Milevitanus ait: Ignorantiæ tibi adscribi non potest, scienti in urbe Roma, Petro primo cathedram episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium apostolorum caput Petrus; in quo uno cathedræ unitas ab omnibus servaretur, ne ceteri apostoli singulas sibi

*unus
Ecclesiæ
rector,*

¹ Cant. VI. 8. — ² Eph. IV. 5. — ³ Eph. I. 22. — ⁴ 1. Cont. Jovinian. lib. 1. n. 26. — ⁵ Epist. XV. n. 2. — ⁶ Iren. Adv. hæ. III. 3. — ⁷ Cypr. de unit. Eccl. 4.

quisque defenderent; ut jam schismaticus, et prævaricator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret. Post vero Basilius sic scriptum reliquit: Petrus collocatus est in fundamento; dixit enim: Tu es Christus filius Dei vivi: et vicissim audivit, se esse petram; licet enim petra esset, non tamen petra erat ut Christus; nam Christus vere immobilis petra: Petrus vero propter petram. Dignitates enim suas Deus largitur aliis: sacerdos est, et facit sacerdotes; petra est, et petram facit; et quæ sua sunt, largitur servis suis.² Postremo vero sanctus Ambrosius ait: Quia solus proficitur ex omnibus, omnibus antefertur.³ Si quis objiciat, Ecclesiam, uno capite, et sponso Jesu Christo contentam, præterea nullum requirere; in promptu responsio est. Ut enim Christum dominum singulorum sacramentorum non solum auctorem, sed intimum etiam præbitorem habemus: (nam ipse est qui baptizat, et qui absolvit, et tamen is homines sacramentorum externos ministros instituit): sic Ecclesiæ, quam ipse intimo spiritu regit, hominem suæ potestatis vicarium, et ministrum præfecit; nam cum visibilis Ecclesia visibili capite egeat: ita salvator noster Petrum universi fidelium generis caput, et pastorem constituit, cum illi oves suas pascendas verbis amplissimis commendavit, ut, qui ei successisset, eandem plane totius Ecclesiæ regendæ, et gubernandæ potestatem habere voluerit.

12.
unus
spiritus.

Unus præterea, idemque est spiritus, inquit Apostolus ad Corinthios,⁴ qui fidelibus gratiam, perinde atque anima corporeis membris vitam, impertitur. Ad quam unitatem servandam, cum Ephesios hortaretur, inquit: Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus, et unus spiritus.⁵ Quemadmodum enim humanum corpus multis constat membris, eaque ab una anima aluntur, quæ oculis visum, auribus auditum, et aliis sensibus diversas vires subministrat: ita corpus Christi mysticum, quod est Ecclesiæ, ex multis fidelibus compositum est. Una quoque est spes, ut in eodem loco idem Apostolus testatur,⁶ ad quam vocati sumus: siquidem omnes eandem rem, nempe æternam et beatam vi-

¹ Optatus, De schism. Donat. II. 2. — ² Basil. Hom. (falso adsc.) de penit. n. 4. — ³ S. Ambros. In Luc. lib. X. n. 175. — ⁴ 1. Cor. XII. 3. — ⁵ Eph. IV. 3. 4. — ⁶ Eph. IV. 4.

tam, speramus. Una est denique fides, quæ omnibus tenenda est, ac præ se ferenda: Non sint, inquit Apostolus, in vobis schismata:¹ atque unum baptisma, quod quidem est Christianæ fidei sacramentum.

ALTERA proprietas Ecclesiæ est, ut sit sancta: quod a Principe apostolorum accepimus eo loco: Vos autem genus electum, gens sancta,²

13.

*Ecclesia
sancta, id
est, Deo
consecra-*

Appellatur autem sancta, quod Deo consecrata, dedicataque sit; sic enim cetera hujusmodi, quamquam corporea sint, sancta vocari consueverunt, cum divino cultui addicta, et dedicata sunt. Cujus generis sunt in lege veteri vasa, vestes, et altaria: in qua primogeniti quoque, qui Deo altissimo dedicabantur, sancti sunt appellati. Nec mirum cuiquam videri debet, Ecclesiam dici sanctam, tametsi multos peccatores continet; sancti enim vocantur fideles, qui populus Dei effecti sunt, quive se, fide et baptisate suscepto, Christo consecrarunt: quamquam in multi offendunt, et quæ polliciti sunt, non præstant; quemadmodum etiam, qui artem aliquam profitentur, etsi artis præcepta non servant, nomen tamen artificum retinent. Quare divus Paulus Corinthios sanctificatos, et sanctos appellat:³ in quibus nonnullos fuisse perspicuum est, quos, ut carnales, et gravioribus etiam nominibus acriter objugat.⁴

Sancta etiam dicenda est, quod veluti corpus cum sancto capite Christo domino, totius sanctitatis fonte, conjungitur, a quo spiritus sancti charismata, et divinæ bonitatis divitiæ diffunduntur. Præclare sanctus Augustinus interpretans verba illa Prophetæ, Custodi animam meam, quoniam sanctus sum: Audeat, inquit, et corpus Christi, audeat et unus ille homo, clamans a finibus terræ, cum capite suo, et sub capite suo dicere, sanctus sum; accepit enim gratiam sanctitatis, gratiam baptismi, et remissionis peccatorum. Ac paulo post: Si Christiani omnes, et fideles, in Christo baptizati, ipsum induerunt, sicut Apostolus dicit: Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis:⁵ si membra sunt facti corporis ejus, et dicunt se sanctos non esse, capiti ipsi faciunt injuriam, cujus membra sancta sunt.⁶

*cum
Christo
totius san-
ctitatis
fonte con-
juncta,*

¹ 1. Cor. I. 10. — ² 1. Pet. II. 9. — ³ 1. Cor. I. 2. — ⁴ 1. Cor. III. 1. — ⁵ Gal. III. 27. — ⁶ S. Aug. in Ps. LXXXV. n. 4.

*sacrificio
et sacra-
mentis
prædita.*

Accedit etiam, quod sola Ecclesia legitimum sacrificii cultum, et salutarem habet sacramentorum usum; per quæ tamquam efficacia divinæ gratiæ instrumenta Deus veram sanctitatem efficit; ita ut, quicumque vere sancti sunt, extra hanc Ecclesiam esse non possint. Patet igitur, Ecclesiam esse sanctam, ac sanctam quidem, quoniam corpus est Christi, a quo sanctificatur, cujusque sanguine abluitur.

14.

*Catholica,
id est, uni-
versalis,
homines
omnium
locorum
et tempo-
rum com-
plectens.*

TERTIA proprietas Ecclesiæ ea est, ut Catholica, nempe universalis, vocetur: quæ appellatio vere illi tributa est: quoniam, ut testatur sanctus Augustinus, a solis ortu usque ad occasum unius fidei splendore diffunditur.¹

Neque enim, ut in humanis rebus publicis aut hæreticorum conventibus, unius tantum regni terminis, aut uno hominum genere Ecclesia definita est: verum omnes homines, sive illi barbari sint, sive Scythæ, sive servi, sive liberi, sive masculi, sive feminae, charitatis sinu complectitur. Quare scriptum est: Redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione, et fecisti nos Deo nostro regnum.² De Ecclesia dicit David: Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ.³ Item: Memor ero Rahab, et Babylonis scientium me;⁴ et: Homo, et homo natus est in ea.⁵

Præterea omnes fideles, qui ab Adam in hunc usque diem fuerunt, quive futuri sunt, quamdiu mundus extabit, veram fidem profitentes, ad eandem Ecclesiam pertinent, quæ super fundamento apostolorum fundata est, ac prophetarum, qui omnes in illo lapide angulari Christo, qui fecit utraque unum, et pacem iis, qui prope, et iis, qui longe, annuntiavit, constituti sunt, et fundati.⁶

Universalis etiam ob eam causam dicitur, quod omnes, qui salutem æternam consequi capiunt, eam tenere, et amplecti debeant, non secus ac qui arcam, ne diluvio perirent, ingressi sunt.

15.

*Apostoli-
ca, id est,
ab Aposto-
lis deri-*

HÆC igitur veluti certissima regulâ tradenda est, qua vera, et falsa Ecclesia judicetur: sed ex origine etiam, quam revelata gratia ab apostolis ducit, Ecclesiæ veritatem agnoscimus:

¹ S. Aug. ser. CCXLII. n. 4. — ² Apoc. V. 9. 10. — ³ Psalm. II. 8. — ⁴ Psalm. LXXXVI. 4. — ⁵ Psalm. LXXXVI. 5. — ⁶ Eph. II. 14-20.

siquidem ejus doctrina veritas est, non recens, neque nunc primum orta, sed ab apostolis jam olim tradita, et in omnem orbem terrarum disseminata; ex quo fit, ut nemo dubitare possit, impias hæreticorum voces longe a veræ Ecclesiæ fide abesse, cum doctrinæ Ecclesiæ, quæ ab apostolis ad hanc diem prædicata est, adversentur. Quare, ut omnes intelligerent, quænam esset Ecclesia catholica, Patres in Symbolo illud divinitus addiderunt, APOSTOLICAM. Etenim spiritus sanctus, qui Ecclesiæ præsidet, eam non per aliud genus ministrorum, quam per apostolicum, gubernat. Qui spiritus primum quidem apostolis tributus est, deinde vero summa Dei benignitate semper in Ecclesia mansit. Sed quemadmodum hæc una Ecclesia errare non potest in fidei, ac morum disciplina tradenda, cum a spiritu sancto gubernetur: ita ceteras omnes, quæ sibi Ecclesiæ nomen arrogant, ut quæ diaboli spiritu ducantur, in doctrinæ, et morum perniciosissimis erroribus versari necesse est.

*vata quo-
ad doctri-
nam et au-
thorita-
tem.*

SED quoniam magnam vim habent figuræ veteris testamenti ad excitandos fidelium animos, revocandamque rerum pulcherrimarum memoriam, cujus rei potissimum causa apostoli his usi sunt: illam quoque doctrinæ partem, quæ magnas utilitates habet, Parochi non prætermittent. In his autem illustrem significationem habet arca Noë: quæ ob eam rem tantum divino jussu constructa est, ut nullus dubitandi locus relinquatur, quin Ecclesiam ipsam significet; quam Deus sic constituit, ut, quicumque per baptismum illam ingrederentur, ab omni mortis æternæ periculo tuti esse possent; qui vero extra illam essent, quemadmodum iis evenit, qui in arcam recepti non sunt, suis sceleribus obruerentur. Alia figura est, magna illa civitas Hierusalem, cujus nomine scripturæ sæpius sanctam Ecclesiam significant. Nimirum in illa solum offerre Deo sacrificia licebat: quia in sola etiam Dei Ecclesia, neque extra eam usquam, verus cultus, verumque sacrificium repetitur, quod Deo placere ullo modo possit.

16.

*Ecclesiæ
duæ figu-
ræ: arca
Noë et ci-
vitas Je-
rusalem.*

JAM, illud etiam extremo loco de Ecclesia docendum erit, quanam ratione nos credere Ecclesiam, ad articulos fidei pertineat; nam etsi quis ratione, et sensibus percipit, Eccle-

17.

*Ecclesia
ipsa est ob-*

*jectum fi-
dei.*

siam, id est hominum conventum in terris esse, qui Christo domino addiſti, et consecrati sunt, neque ad eam rem animo concipiendam fide opus esse videatur; cum nec Judæi, nec Turcæ quidem de eo dubitent: tamen illa mysteria, quæ in sancta Dei Ecclesia contineri partim declaratum est, partim in sacramento Ordinis explicabitur, mens fide tantummodo illustrata, non ullis rationibus conviſta, intelligere potest. Cum igitur hic articulus non minus, quam ceteri, intelligentiæ nostræ facultatem, et vires superet, jure optimo confitemur, nos Ecclesiæ ortum, munera, et dignitatem non humana ratione cognoscere, sed fidei oculis intueri. Neque enim aut homines hujus Ecclesiæ auctores fuerunt, sed Deus ipse immortalis, qui eam super firmissimam petram ædificavit, teste Propheta: Ipse fundavit eam Altissimus:¹ quam ob causam hæreditas Dei, et Dei populus appellatur.² Nec potestas, quam accepit, humana est, sed divino munere tributa. Quare quemadmodum naturæ viribus comparari non potest: ita etiam fide solum intelligimus, in Ecclesia claves regni cælorum esse,³ eique potestatem peccata remittendi,⁴ excommunicandi,⁵ verumque Christi corpus consecrandi traditam:⁶ deinde cives, qui in ea morantur, non habere hic civitatem permanentem, sed futuram inquirere.⁷

18.

*Ecclesiam
credere
oportet, et
non in
Eccle-
siam.*

Unam igitur Ecclesiam sanctam, et catholicam esse, necessario credendum est; tres enim Trinitatis personas, Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum ita credimus, ut in eas fidem nostram collocemus. Nunc autem, mutata dicendi forma, sanctam, et non in sanctam Ecclesiam, credere profiteamur: ut, hac etiam diversa loquendi ratione, Deus omnium effector a creatis rebus distinguatur, præclaraque illa omnia, quæ in Ecclesiam collata sunt, beneficia, divinæ bonitati accepta referamus.

19.

SANCTORUM COMMUNIONEM. Cum sanctus Joannes evangelista de divinis mysteriis ad fideles scriberet, cur eos in illis erudiret, hanc rationem attulit: Ut et vos, inquit, societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum Patre, et cum Filio ejus Jesu Christo.⁸ Hæc societas in commu-

¹ Psalm. LXXXVI. 5. — ² Psalm. XXVII. 9. — ³ Matth. XVI. 19. — ⁴ Joan. XX. 23. — ⁵ 1. Cor. V. 3. — ⁶ Luc. XXII. 19. — ⁷ Heb. XIII. 14. — ⁸ 1. Joan. I. 3.

nione Sanctorum sita est, de qua in hoc articulo sermo habetur; utinam vero in eo explicando ecclesiarum præsides, Pauli, et aliorum apostolorum diligentiam imitentur: est enim non solum quædam superioris articuli interpretatio, doctrinaque uberrimorum fructuum, sed etiam, quis usus mysteriorum esse debeat, quæ Symbolo continentur, declarat; omnia enim ejus rei causa pervestiganda sunt, ac percipienda, ut in hanc tam amplam, et beatam societatem sanctorum admittamur, admissique constantissime perseveremus, cum gaudjo gratias agentes Deo patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine.¹

In primis igitur fideles docendi sunt, hunc articulum esse illius, qui de una sancta Ecclesia catholica antea positus est, veluti explicationem quamdam; unitas enim spiritus, a quo illa regitur, efficit, ut quicquid in eam collatum est, communis sit; omnium enim sacramentorum fructus ad universos fideles pertinet: quibus sacramentis, veluti sacris vinculis, Christo connectuntur, et copulantur, et maxime omnium baptismo, quo, tanquam janua, in Ecclesiam ingredimur. Hac autem sanctorum communionem, sacramentorum communionem intelligi debere, Patres in Symbolo significant illis verbis: Confiteor unum baptisma. Baptismum vero in primis Eucharistia, et deinceps cetera sacramenta consequuntur; nam etsi hoc nomen omnibus sacramentis convenit, cum Deo nos jungant, illiusque participes, cujus gratiam recipimus, efficiant; magis tamen proprium est Eucharistiæ, quæ hanc efficit communionem. Sed alia etiam communio in Ecclesia cogitanda est. Quæcumque enim pie, sancteque ab uno suscipiuntur, ea ad omnes pertinent, et, ut illis prosint, charitate, quæ non quærit quæ sua sunt, efficitur.² Id vero cum sancti Ambrosii testimonio comprobatur, qui locum illum Psalmi explanans: Particeps ego sum omnium timentium te, ita inquit: Sicut membrum particeps esse dicimus totius corporis, sic conjunctum omnibus timentibus Deum. Quare Christus eam nobis orandi formam præscripsit, ut diceremus: Panem nostrum, non meum; ac reliqua ejus generis; non nobis tantum, sed omnium saluti,³ et commodis prospicientes.

20.

*Commu-
nio San-
ctorum
per sacra-
menta et
bona ope-
ra.*

¹ Col. I. 12. — ² 1. Cor. XIII. 5. — ³ S. Ambr. in Psalm. CXVIII. serm. 8. n. 54.

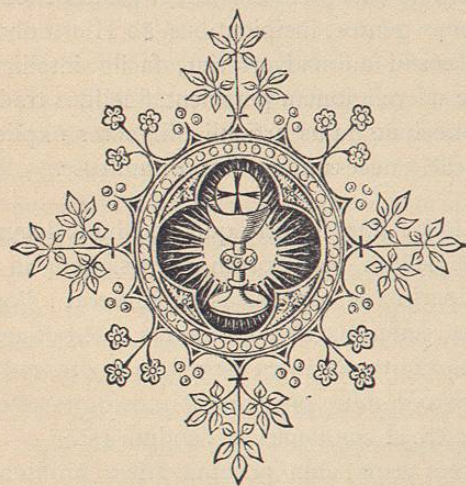
21. *Illustratur similitudine humani corporis.* At vero hæc bonorum communicatio, membrorum humani corporis aptissima similitudine in sacris litteris sæpe demonstratur; nam in corpore multa sunt membra: sed etsi multa sunt, unum tamen corpus constituunt, in quo singula proprio, non autem omnia eodem munere funguntur.¹ Nec vero omnia eandem dignitatem habent, aut æque utiles, et decoras functiones exequentur: nullique suum, sed totius corporis commodum, atque utilitas proposita est. Omnia deinde tam apta inter se, et connexa sunt, ut, si unum aliquo dolore afficitur, cetera item naturæ cognitione, et consensu doleant; si contra bene affectum est, communis sit omnibus ille jucunditatis sensus. Atque hæc eadem in Ecclesia licet contemplari: in qua etsi diversa sunt membra, nempe variæ nationes, Judæorum, Gentium, liberi, et servi, pauperes, et divites, cum tamen baptismo initiantur, unum corpus cum Christo fiunt, cujus ille caput est. Unicuique præterea in hac Ecclesia suum munus assignatum est; ut enim alii in ea apostoli, alii doctores, omnes vero publicæ utilitatis causa sunt constituti: ita aliorum est, præesse, ac docere; aliorum item parere, et subjectos esse.

22. *Plene habetur solum inter membra ecclesie viva.* At vero tot, tantisque muneribus, ac bonis divinitus collatis illi fruuntur, qui in charitate vitam Christianam degunt, justique et cari Deosunt. Membra vero mortua, nimirum homines sceleribus obstricti, et a Dei gratia alienati, hoc quidem bono non privantur, ut hujus corporis membra esse desinant, sed cum sint mortua, fructum spiritualem, qui ad justos, et pios homines pervenit, non percipiunt; tametsi, cum in Ecclesia sint, ad amissam gratiam, vitamque recuperandam ab iis adjuvantur, qui spiritu vivunt, et eos fructus capiunt, quorum expertes esse dubitari non potest, qui omnino ab Ecclesia sunt præcisi.

23. *Extenditur ad gratias gratis dadas.* Nec vero tantum communia sunt ea dona, quæ homines caros Deo, ac justos reddunt, sed gratiæ etiam gratis datæ, in quibus numerantur scientia, prophetia, donum linguarum, ac miraculorum, et cetera hujus generis: quæ dona malis etiam hominibus, non privatæ, sed publicæ utilitatis causa, ad ædificandam Ecclesiam conceduntur; nam sanitatis gra-

¹ 1. Cor. XII. 12. 15.

tia, non illius, qui ea præditus est, sed ægroti curandi causa tributa est. Ac nihil tandem a vere Christiano homine possidetur, quod sibi cum ceteris omnibus commune esse non existimare debeat; quare ad sublevandam indigentium miseriam prompti, ac parati esse debent; nam qui hujusmodi bonis ornatus est, si viderit fratrem suum egere, nec illi subvenit, is Dei charitatem non habere plane convincitur.¹ Quæcum ita se habeant, satis constat, eos, qui in hac sancta communionem sunt, quadam felicitate perfrui, et vere illud dicere posse: Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! Concupiscit, et deficit anima mea in atria Domini; et, Beati, qui habitant in domo tua, Domine.²

¹ Joan. III. 17. — ² Psalm. LXXXIII. 2. 3. 5.